

Franciszek Maroń

Przegląd ważniejszych prac dotyczących Śląska

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 10, 326-332

1977

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jeńcy wojenni i obcokrajowi robotnicy przymusowi w rolnictwie śląskim w latach 1939—1945. W. Jacher, *Stan i potrzeby badań w zakresie socjologii wsi na Śląsku Opolskim.* C. Kurek, *Podopolski fenomen retoryki ludowej. Instytucja „zawodowych” starostów weselnych.* A. Larysz, *Lompa o języku, gwarze i nazewnictwie.* H. Głowacki, *Karol Kosicki w obronie ludu śląskiego.* J. Kwiatek, *Stosunki językowe na Górnym Śląsku w świetle zapisów dzieci do szkół elementarnych (w latach 1902—1907).* W. Chmielewski, *Z działalności Komitetu Wydawnictw Śląskich Polskiej Akademii Umiejętności w latach 1933—1939.*

30(1976), 415: K. J o ŋ c a, *Józef Kokot (1916—1975).* Wyglenda, *Bibliografia prac profesora dra J. Kokota (1939—1976).* M. Cygański, *Polityka Wielkiej Brytanii wobec Górnego Śląska w latach 1919—1920.* K. J o ŋ c a, *Gustaw Stresemann o polskiej interwencji zbrojnej na Górnym Śląsku (1921 r.).* J. Ratajewski, *O wydawnictwach, redaktorach, kolporterach i czytelnikach prasy polskiej na Śląsku w końcu XIX i na początku XX w.* L. Izbiń-ski, *Zespół „Akta miasta Brzegu” (XIII w. — 1945 r.).*

„STUDIA I MATERIAŁY Z DZIEJÓW WOJEWÓDZTWA KATOWICKIEGO W POLSCE LUDOWEJ”

9(1975), 232: Liczne artykuły o życiu kulturalnym w województwie śląsko-dąbrowskim w pierwszym roku po wyzwoleniu i o przesiedleniu ludności niemieckiej.

„ROCZNIK WROCŁAWSKI”

17 (8) (1973) (4), 285 przynosi szereg rozpraw również o Górnym Śląsku, jak np. E. Achremowicza o dziejach polskich towarzystw akademickich w XIX-wiecznym Wrocławiu.

„KWARTALNIK HISTORII PRASY POLSKIEJ”

(Dotychczas wychodził pod tytułem: „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego”).

1 (1977), z. 1: J. Ratajewski, *Prasa centrowa w języku polskim na Górnym Śląsku w latach 1886—1925;* U. Jakubowska, *Kwestia kształtowania się granic państwa polskiego w latach 1918—1922 na łamach „Gazety Warszawskiej”.*

PRZEGLĄD WAŻNIEJSZYCH PRAC DOTYCZĄCYCH ŚLĄSKA

Bibliografie i dzieła treści ogólnej

B. Górską, A. Skura, *Książka polska wydawana na Śląsku w XV—XVIII wieku.* Wrocław 1975, ss. 169. Jest to bogato ilustrowany katalog, zawierający opisy około 300 polskich publikacji. *Archiwum polityczne Ignacego Paderewskiego*, t. 1—4, Wrocław 1973—1974, ss. 596+700+262+419. Najwięcej materiału o Śląsku jest w t. 2, odtwarzającym walki o połączenie Śląska Górnego i Cieszyńskiego z Polską. T. 4. zawiera przeważnie korespondencję, m.i. dwa listy biskupa Stanisława Adamskiego. U. Perkowska, *Kształtowanie się zespołu naukowego w Uniwersytecie Jagiellońskim (1860—1920)*, Wrocław 1975. H. Dziurła, *Uniwersytet Wrocławski*, Wrocław 1975. K. Korzon, *Biblioteka Ossolineum we Wrocławiu*, Wrocław 1975, ss. 171. *Polska bibliografia sztuki 1801—1944*, Wrocław, t. 1, cz. 1, 1975, ss. XXX + 355. *In memoriam Casimiri*

Nitsch. Księga w stulecie urodzin, pod red. M. Karasia, Wrocław 1975, ss. 147. S. Wilczek, *Śląsk w walce. Antologia piśmiennictwa poświęconego walce ludu śląskiego w l. 1918—1945*, Warszawa 1975, ss. 570. *Bibliografia Śląska 1971*, oprac. Zespół Działu Bibliograficzno-Informacyjnego Biblioteki Śląskiej pod kier. T. Służałek, Warszawa-Kraków 1975, ss. 348. *Bibliografia historii Śląska za rok 1974*, oprac. R. Gelles, Wrocław 1976. J. Moskał, S. Wilczek, *Album pisarzy śląskich*, Opole 1975, ss. 159. Każdego pisarza od Witelona do tragicznie zmarłej Jadwigi Kucianki obdarzono 3 akapitami: wyjątkiem z artykułu lub poematu, życiorysem i kreskowaną sylwetką. L. Pośpiechowa, *Pisarze Opolszczyzny*, Opole 1975, ss. 112. L. Hajdukiewicz, M. Karaś, *Uniwersytet Jagielloński, tradycja, współczesności i perspektywy*, Kraków 1975, ss. 107+34 tłb. Z. Włodek, J. Zathej, M. Zwiercan, *Catalogus codicum manuscriptorum, qui in Bibliotheca Jagellonica Cracoviae asservantur*, Vol. 1, Wrocław 1977. *Słownik starożytności słowiańskich. Encyklopedyczny zarys kultury Słowian od czasów najdawniejszych do schyłku wieku XII*, t. 5 pod red. G. Labudy i Z. Stiebera, Wrocław 1975. J. Janczak, *Zarys dziejów kartografii śląskiej do końca XVIII w.*, Opole 1976. (Rec. „Sobótka” 1977, nr 2). *Polskie piśmiennictwo kartograficzne 1659—1939*, Wrocław 1977. *Historia prasy polskiej*, pod red. J. Łojka, t. 1: *Prasa polska w l. 1661—1864*, Warszawa 1976, t. 2: *Prasa polska w l. 1864—1918*, Warszawa 1977 (końcowe dwa tomy są w przygotowaniu). Rec. „Zaranie Śląskie” 1976, z. 3 i „Kwartalnik Opolski” 1977, z. 3, gdzie są zastrzeżenia do zestawu prasy śląskiej). *Archiwum Główne Akt Dawnych, Sekretariat Stanu Polskiego. Przewodnik po zespole 1815—1866*. Oprac. H. Dmowska-Grabias, Warszawa 1976. *Polska bibliografia sztuki 1801—1944*. Pod kier. A. Ryszkiewicz, t. 1: *Malarstwo polskie*, cz. 1: *Prace ogólne, historia, malarze A-K*, oprac. Wiercińska, M. Liczbińska, Wrocław 1975. *Bibliografia historii Polski XIX wieku*, t. 2: *1832—1864*, z. 3, wol. 2, pod red. W. Chojnackiego, Wrocław 1976. K. Handke, E. Rzetelska-Feleszka, *Przewodnik bibliograficzny po językoznawstwie polskim*, Wrocław 1977. L. Smółka, *Prasa polska na Śląsku Opolskim 1922—1939*, Warszawa-Wrocław 1976. (Rec. „Sobótka” 1977, z. 3). *Bibliografia krajoznawcza województwa wrocławskiego 1945—1970*, oprac. T. Mazurska, Wrocław 1976. *Bibliografia historii polskiej za rok 1975*, pod red. W. Bienkowskiego, Wrocław 1977. *Bibliografia historii Śląska za rok 1975*, oprac. R. Gelles, Wrocław 1977. *Bibliografia Śląska 1972*, oprac. pod kier. T. Służałek, Warszawa-Kraków 1976. *Bibliografia historii polskiej za rok 1973*, oprac. St. Głuszek i in., Wrocław 1975. *Bibliografia historii Śląska za lata 1972—1973* oprac. R. Gelles, Wrocław 1975. *Bibliografia historii polskiej za rok 1974*, oprac. St. Głuszek i in., Wrocław 1976. *Bibliografia historii Śląska za rok 1974*, oprac. R. Gelles, Wrocław 1976. J. Głęnsk, *Bibliografia opracowań prasy śląskiej*, t. 2: *1945—1975*, Opole 1976. 1. tom ukazał się w 1973 r. (Rec. „Sobótka” 1977, z. 2). *Bibliografia czasopism polskich, wydanych poza granicami kraju od września 1939 roku*, zestawiał J. Kowalik (4 tomy), Lublin 1977. *Bibliografia polskiej archeologii pradziejowej i wczesnośredniowiecznej za lata 1970—1974*, pod red. A. Dymczewskiego, Wrocław 1977. *Informator dla korzystających z materiałów archiwalnych*, w oprac. A. Derenia, wydało Wojewódzkie Archiwum Państwowe we Wrocławiu, Wrocław 1976.

Wydawnictwa historyczne i socjologiczne

J. Syska, *Z walki o Śląsk i szkołę powszechną. Wspomnienia z lat 1918—1939*, Katowice 1975, ss. 214. *Historia Śląska*, t. 3, cz. 1: *1850—1890*, Wrocław 1976, ss. 530. A. Bogucki, *Komes w polskich źródłach średniowiecznych*, Warszawa 1972, 113+3 nłb. B. Zientara, *Henryk Brodaty i jego czasy*, Warszawa 1975, ss. 422. *Regesty Śląskie 1343—1348*, pod red. W. Korty,

Wrocław 1975, 280. Jest to kontynuacja „Schlesische Regesten”. 150 lat huty Baildon, pod red. J. Michałka, Katowice 1975, ss. nlb. 36. J. Kantyka, *Śląsk i Zagłębie Dąbrowskie w jednym województwie*, Katowice 1974, ss. 341. J. Kantyka, *Upamiętnione miejsca walk o społeczne i narodowe wyzwolenie na Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim*, Katowice 1975, ss. 344. F. Biały, *Niemieckie ochotnicze formacje zbrojne na Śląsku 1918—1923*, Katowice 1976, ss. 210. J. Przewłocki, *Mocarstwa zachodnioeuropejskie wobec problemów Górnego Śląska w l. 1918—1933*, Katowice 1975, ss. 274. A. Benisz, *W burzy życia*. Do druku przygotował M. Wrzosek, Opole 1976, ss. 200. Wspomnienia pobytu i działalności na Śląsku w latach 1919—1939 jako uczestnik w powstaniach a następnie na eksponowanym stanowisku w przemyśle węglowym. P. Łossowski, *Między wojną a pokojem*, Warszawa 1976, ss. 354. Jest to studium o niemieckich zamysłach wojennych na wschodzie w obliczu traktatu wersalskiego ze szczególnym napięciem między marcem i czerwcem 1919 r. M. Paździora, *Górnośląska Narodowa Partia Robotnicza po zamachu majowym (1926—1937)*, Katowice 1975, ss. 264. I. Bednarek, *Kulisy wielkiej zbrodni*, Katowice 1975, ss. 394+2nlb. M. Cygański, *SS w polityce zagranicznej Trzeciej Rzeszy w latach 1934—1945*, Warszawa—Wrocław 1975, ss. 336. I. Sroka, *Górny Śląsk i Zagłębie Dąbrowskie pod okupacyjnym zarządem wojskowym*, Katowice 1975, ss. 253. E. Janas, *Działalność prohitlerowskiego zbrojnego podziemia na Śląsku odzyskanym w latach 1945—1947*, Opole 1975, ss. 100. R. Hajduk, *Pogmatwane drogi*, Warszawa 1976, ss. 332. Mowa o trudnych losach życiowych dawniejszych przywódców ludu śląskiego, jak Miarka, ks. Damrot, Stalmach i inni. Tychy, *zarys rozwoju miasta i powiatu*, praca zbiorowa pod red. J. Kantyki, Katowice 1975, ss. 756. *Szkice kluczborskiej*. 1, Opole 1976, ss. 231. Jest to początek planowanej serii o przeszłości i współczesności ziemi kluczborskiej. W kolekcji zbiorowej pt. *Wypisy do dziejów ziemi opolskiej* pod red. F. Hawranka, zawierającej w każdym pojedynczym tomie najpierw ogólny zarys dziejów Śląska Opolskiego a w drugiej dopiero części wywody na zaznaczony na kartce tytułowej temat ukazały się ostatnio cztery pozycje: 1) *Wypisy do dziejów Oleskiej*, Opole 1975, ss. 227, 2) *Wypisy do dziejów miasta Opola*, Opole 1975, 195, 3) *Wypisy do dziejów Brzeskiego*, Opole 1976, 276, 4) *Wypisy do dziejów Raciborskiego*, Opole 1975, ss. 185. Natomiast jako dalsza pozycja monograficzna z serii miast województwa katowickiego figurują: *Gliwice, zarys rozwoju miasta i okolicy*, praca zbiorowa pod red. A. Szefera, Warszawa—Kraków 1976, ss. 633. Zupełnie niezależną publikacją stanowią: *Katowice, centrum wielkoprzemysłowej aglomeracji*, oprac. J. Dałek, K. Szarowski i Katowice 1976, ss. 95+10 kolorowych tablic. Jako dalszy ciąg podobnych wydawnictw pojawiły się jeszcze w ostatnim czasie: *Opole. Monografia miasta*, red. W. Dziewulski i F. Hawranek, Opole 1975, ss. 703. Z tego na 400 stronach przedstawiona jest przeszłość a na dalszych współczesność miasta, zamknięta wyborem bibliografii i indeksem nazwisk. Historiografia Opolszczyzny wzbogaciła się ponadto o broszurę: *Wypisy do dziejów ziemi prudnickiej*, red. F. Hawranek, Opole 1976, ss. 242. Ciekawą pozycję dostarczył R. Tomczyk pt.: *Studia z dziejów rzemiosła Śląska Opolskiego przed epoką kapitalizmu*, Opole 1976, ss. 236 + zdjęcia. Wzmiankowane są cechy rzemieślnicze w Byczynie, Gorzowie Śl., Oleśnie, Opolu i Wołczynie. W materiałach cechu krawieckiego w Opolu zachowały się również pewne szczegóły dotyczące paramentów liturgicznych. J. Pośpiech, S. Sochacka, *Łucjan Malinowski a Śląsk. Działalność śląskoznawcza i teksty ludoznawcze*, Opole 1976 ss. 228. Tutaj dołączyć musimy kilka uwag, dotyczących przeważnie przypisów autorskich. Na s. 85, w przypisie 7 Autorzy nie potrafili zidentyfikować asesora Augusta Knoblicha. Otóż był to pracownik wrocławskiego Wikariatu Generalnego, ur. w Winnogórze Swieb., 25 IV 1833 r., święc. 12 VI 1858 r. V. Loewe, *Bibliographie der schlesischen Geschichte*, t. 1, Wrocław

1927 wymieniło 15 pozycji jego dzieł. Na s. 90, przyp. 21 oraz nas. 91, przyp. 24 brakuje uzasadnienia ujemnej charakterystyki Delocha i Stabika. Wspomniany przez Malinowskiego wikary w Michałkowicach nazywał się Waindczoch (s. 92), natomiast na s. 99 wymieniony ks. Pressfreund jako wikary ks. Ficka był już od 1851 r. proboszczem w Biskupicach. W przypisie 22 na s. 131 wzmiankowany Kamiński nie był nigdy jezuitą. Poza tym Instytut w Opolu wydał jeszcze: *Powstańcy śląscy, żołnierze wielkiej sprawy. Przywódcy narodu o powstańcach śląskich*, Opole 1976, ss. 70. *Ze wspólnych walk niemieckiego i polskiego rewolucyjnego ruchu robotniczego w latach 1918—1939. Dokumenty i materiały*, Opole—Berlin 1976, ss. 350. R. Bednorz, *Tajne pedagogium Ziemi Zachodnich w Warszawie 1942—1944*, Opole 1975, ss. 102. *Klasa robotnicza na Śląsku*, t. 2, Opole 1976, ss. 461. H. Wołna, *Wizerunki niecierpliwych*, Opole 1976, ss. 144. Są to sylwetki pracowników umysłowych na ziemi opolskiej. Z. Rymaszewski, *Łacińskie teksty Landrechu Zwierciadła Saskiego w Polsce. Versio Wratislaviensis, versio Sandomiriensis*, Wrocław 1975, ss. 334. H. Borek, U. Szumska, *Nazwiska mieszkańców Bytomia od końca XVI w. do r. 1740. Studium nazewnictwa i społeczno-narodowościowe*, Warszawa—Wrocław 1976, ss. 261 + 2 nlb. *Śląskie studia historyczne*, t. 1, praca zbior. pod red. J. Chlebowczyka, Katowice 1975, ss. 382. W pierwszej części są tematy pozaregionalne a w drugiej części problemy społeczne, narodowe i kulturalne z terenu Śląska Górnego i Cieszyńskiego z okresu od drugiej połowy XIX w. aż po rok 1939. *Górnośląskie studia socjologiczne*, t. 11, pod red. W. Mrozek, Katowice 1975, ss. 248. Z treści przytaczamy: F. Dońcicki, *Problemy rodziny, wychowania i kształcenia w społeczeństwie socjalistycznym w świetle teorii Ludwika Krzywickiego*. H. Pielka, *Modele rodzin górniczych a wychowanie dzieci*. M. Michalczyk, *Małżeństwo i rodzina w opinii młodzieży robotniczej*. Nie mniej ciekawa jest broszura, którą napisał L. Aleksa, *Inteligencja na Śląsku*, Katowice 1975, ss. 96, w której przedstawiona jest geneza i rozwój inteligencji na Górnym Śląsku od schyłku XVIII w. do współczesności przy uwzględnieniu historycznego oraz społeczno-gospodarczego tła owego procesu. R. Hanke, *Kartki z historii chorzowskiej organizacji Stronnictwa Demokratycznego*, Warszawa 1974, ss. 116. S. Bartnicki, *50 lat tarnogórskiej Spółdzielczości Spożywców 1923—1973*, Repty 1973, ss. 78. A. Gładysz, *Kultura środowisk wielkoprzemysłowych*, Katowice 1975, ss. 207. *Z badań nad bielskim okręgiem przemysłowym*, praca zbiorowa pod red. S. Żmudy, Katowice 1975, 125, oraz bliźniacze: *Z badań nad rybnickim okręgiem węglowym*, praca zbiorowa pod red. S. Żmudy, Katowice 1975, ss. 173. Mapa zbiorcza z nadrukiem: *Sesja naukowa poświęcona XXX-leciu powrotu Śląska Opolskiego do Polski* zawiera 9 broszurek: 1) M. Kutyma, *Oświata i nauka w 30-lecie PRL na Śląsku Opolskim*, Opole 1975, ss. 36. 2) J. Kroszeł, *Rozwój gospodarczy Opolszczyzny. Dynamika i przemiany strukturalne gospodarki Opolszczyzny w l. 1950—1974*, Opole 1975, ss. 25 + 5 nlb. 3) J. Kantyka, *PPR i PZPR przewodnią siłą socjalistycznych przeobrażeń na ziemi śląskiej*, Opole 1975, ss. 28. 4) C. Wawrzyński, *Z zagadnień rozwoju kultury na Śląsku Opolskim*, Opole 1975, ss. 30. 5) M. Lis, *Odbudowa gospodarcza Opolszczyzny w pierwszych latach władzy ludowej*, Opole 1975, ss. 15. 6) Z. Kowalski, *Powrót Śląska Opolskiego do Polski*, Opole 1975, ss. 29. 7) J. Góralczyk, *Rolnictwo na Śląsku Opolskim w latach 1945—1975*, Opole 1975, ss. 26. 8) *Koncepcja makroregionu południowego i rola Opolszczyzny w jego organizmie gospodarczym*, Opole 1975, ss. 29. 9) J. Kokot, *Przemiany społeczne na Śląsku Opolskim po II wojnie światowej*. Opole 1975, ss. 11 + mapa statystyczna. J. Balaryn, *Sytuacja demograficzna Opolszczyzny po II wojnie światowej. Studium demograficzne*, Opole 1975, ss. 407. *Retorta Śląska. Opolszczyzna w reportażu*, pod red. R. Hajduka, Opole 1975, ss. 292. Jest to wybór publicystyki z lat 1945—1973. S. Kiermaszek, *Przeobrażenia społeczno-administracyjne na wsi województwa katowickiego w Polsce Ludowej*, Katowice 1976,

ss. 172. Informuje o wynikach reform terenów wiejskich w latach 1954 i 1973. *Klasa robotnicza na Śląsku*, t. 1, Opole 1975, ss. 478. Nowe wydawnictwo ma zastąpić dotychczasowe „Zeszyty Naukowe o ruchu robotniczym na Śląsku z lat 1966—1973”. Obejmuje tematycznie Śląsk Cieszyński, Górny i Zagłębie Dąbrowskie. H. Heñzel, *Gałęziowo-przestrzenna koncentracja przemysłu województwa katowickiego*, Katowice 1975, ss. 124. I. Domański, *Rodzina śląska jako środowisko wychowawcze*, Opole 1975, ss. 119. R. Rauziński, *Zastosowanie metody taksonomicznej do rejonizacji demograficznej o charakterze regionalnym i przestrzennym*, Opole 1975, ss. 86+2 nb. Charakteryzuje szczególnie procesy demograficzne osiedli wiejskich w latach 1950—1970. *Społeczne cele ochrony środowiska*. Praca zbiorowa pod red. J. Pietruchy, Katowice 1975, ss. 120. *Rola nauk społecznych w humanizacji środowiska wielkoprzemysłowego*, Katowice 1975, ss. 171. Jest to praca zbiorowa pod red. J. Kantyki i W. Lubasia i publikuje materiały ze wspólnego Sympozjum Naukowego Uniwersytetu Śląskiego i Śląskiego Instytutu Naukowego. *Studia społeczno-ekonomiczne*, t. 6, Opole 1976, ss. 201. A. Kühnemann, *Dynamika i struktura dochodów ludności województwa opolskiego w latach 1955—1972*, Opole 1976, ss. 187. K. Wachowski, *Cmentarzyska doby wczesnopiastowskiej na Śląsku*, Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk 1975. (Rec. „Sobótka” 1976, z. 4). H. Jankowska, *Najdawniejsze dzieje Wrocławia*, Wrocław 1975. (Rec. „Sobótka” 1976, z. 3). Z. Wawrzonowska, *Uzbrojenie i wybór rycerski Piastów Śląskich od XII do XIV w.*, Wrocław 1976. Gall Anonim, *Kronika polska*. Przełożył R. Grodecki a wstępem i przypisami opatrzył M. Plezia, Wrocław 1975. J. Mularczyk, *Dobór i rola świadków w dokumentach śląskich do końca XIII w.* Wrocław 1977. B. Sucho-dolski, *Pierwsze 300 lat monety polskiej*, Wrocław 1977. B. Zientara, *Henryk Brodaty i jego czasy*, Warszawa 1975. (Rec. „Sobótka” 1976, z. 3). K. Jasiński, *Rodowód Piastów Śląskich*, t. 1—3, Wrocław 1973—1977. (Rec. „Sobótka” 1977, z. 4). *Regesty Śląskie 1343—1348*, t. 1, oprac. K. Bobowski, J. Gilewska-Dubis, W. Korta, B. Turoń, Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk 1975. (Rec. „Sobótka” 1977, z. 2). *Zbiór dokumentów małopolskich*, cz. 7: *Dokumenty króla Władysława Jagiełły z lat 1418—1434*, wydali I. Sułkowska-Kuraś i St. Kuraś, Wrocław 1975. Część 8: *Dokumenty z lat 1435—1450 i w uzupełnieniu: Dokumenty z lat 1286—1442*, wydali jak wyżej, Wrocław 1975. K. Bartkiewicz, *Dzieje ziemi kłodzkiej w wiekach średnich*, Wrocław 1977. K. Górski, *Zakon Krzyżacki a powstanie państwa pruskiego*, Wrocław 1977. H. Wisner, *Lisowczycy*, Warszawa 1976. Zapowiedzianą już w poprzednim roczniku Śląskich Studiów Hist.-Teol.: *Historią Śląska*, t. 3, cz. 1, obejmującą lata 1850—1890 przypominamy jeszcze raz ze względu na obszerną dyskusję nad tą częścią w „Sobótce” 1977, z. 2. J. Pośpiech, S. Sochacka, *Lucjan Malinowski a Śląsk*, Opole 1976. J. Benyskiewicz, *Postowie polscy w Berlinie w latach 1866—1890*, Zielona Góra 1976. A. Ryfowa, *Działalność Sokoła Polskiego w zaborze pruskim i wśród wychodźstwa w Niemczech 1884—1914*, Warszawa—Poznań 1976. W. Jakóbczyk, *Pruska Komisja Osadnicza 1888—1919*, Poznań 1976. E. Klein, *Rada Ludowa we Wrocławiu, Centralna Rada dla prowincji śląskiej*, Wrocław—Warszawa 1976. (Urzędowała od XI 1918—wiosny 1919. Rec. „Sobótka” 1976, z. 4). W. Ryżewski, *Trzecie powstanie śląskie*, Warszawa 1977. E. Długajczyk, *Górny Śląsk po powstaniach i plebiscytach*, Katowice 1977. (Rec. „Sobótka” 1977, z. 4). F. Biały, *Niemieckie ochotnicze formacje zbrojne na Śląsku w latach 1918—1923*, Katowice 1976. (Rec. „Sobótka” 1977, z. 1 i „Kwartalnik Polski” 1977, z. 4). J. Przewłocki, *Mocarstwa zachodniemieckie wobec problemu Górnego Śląskaw latach 1918—1933*, Katowice 1975. (Rec. „Sobótka” 1977, z. 4). T. Kulak, *Propaganda anty polska dolnośląskich władz prowincjonalnych w latach 1922—1933*, Wrocław 1977. L. Ręgorowicz, *Wspomnienia śląskie i poznańskie z lat 1919—1934*, Opole 1976. („Sobótka” 1977, z. 3

w recenzji ma zastrzeżenia do podanego materiału). M. Mroczko, *Związek Obrony Kresów Zachodnich 1921—1934. Powstanie i działalność*, Gdańsk 1977. (Rec. „Sobótka” 1977, z. 4). W. Władyka, *Działalność polityczna polskich stronnictw konserwatywnych w latach 1926—1935*, Wrocław 1977. M. Paździóra, *Górnośląska Narodowa Partia Robotnicza po zamachu majowym 1926—1934*, Katowice 1975. (Rec. „Zaranie Śląskie” 1976, z. 3.). L. Szaraniec, *Załoga koncernu Hohenlohe i jej walka klasowa w latach 1905—1939*, Katowice 1976. J. Syska, *Z walki o Śląsk i szkołę powszechną. Wspomnienia z lat 1918—1939*, Katowice 1975. (Rec. „Zaranie Śląskie” 1976, z. 3.). St. Schimitzek, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920—1939)*, Warszawa 1976. (Zawiera również kilka ciekawych epizodów górnośląskich. Np. Rada Ambasadorów przy podziale terenu plebiscytowego pozostawiła „Bytom” przy Rzeszy, bo nie potrafiła go odnaleźć na niemieckiej mapie, którą się przy obradach posługiwała.) A. Loch, *Ku brzegom nadziei*, Warszawa 1977. (Wspomnienia z lat 1921—1944). J. Molenda, *Szkolnictwo w rejonie katowickiej w latach okupacji hitlerowskiej. Przyczynek do polityki narodowościowej okupanta*, Katowice 1976. (Rec. „Sobótka” 1977, z. 4). R. Z. Hrabar, *„Lebensborn” czyli źródło życia*, Katowice 1976. (O przestępstwach wojennych). W. Sulewski, *Polacy nad Odrą i Bałtykiem w walce z Trzecią Rzeszą (1939—1945)*, Warszawa 1975. *Sprawozdania Opolskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk*, seria A, nry 13 i 14, Opole 1977. (Zawiera sprawozdania i artykuły związane z dziejami Opolszczyzny). K. Skubiszewski, *Zachodnia granica Polski w świetle traktatów*, Poznań 1975. (Rec. „Sobótka” 1976, z. 3.). R. Hajduk, *Arka Bożek*, Warszawa 1975. H. Rola, *Przemysł hutniczy w Polsce Ludowej (1944—1975)*, Katowice 1977. K. Popiołek, *Śląskie dzieje*, Warszawa—Kraków 1976. *Wypisy do dziejów Brzeskiego*, pod red. F. Hawranka, Opole 1976. J. Dałek i K. Szarowski, *Katowice — centrum wielkoprzemysłowej aglomeracji*, Katowice 1976. (Rec. „Zaranie Śląskie” 1976, z. 3). *Katowice — ich dzieje i kultura na tle regionu*, praca zbiorowa pod red. W. Mrozek, Warszawa 1976. (Rec. „Zaranie Śląskie” 1976, z. 3). *Opole, monografia miasta* pod red. W. Dziewulskiego i F. Hawranka, Opole 1975. (Rec. „Sobótka” 1976, z. 4). *Chorzów, Zarys rozwoju miasta* pod red. J. Kantyki, Katowice 1977. *Legnica, Monografia miasta i okolic*, pod red. M. Haisiga, Wrocław 1977. E. Kopeć, *Szkice z przeszłości Czechowic-Dziedzic*, Katowice 1977. *Mysłowice, Zarys rozwoju miasta*. Praca zbiorowa pod red. W. Długoborskiego, Katowice 1977. R. Pacułt, *Bank Ludowy w Koźlu w latach 1903—1939*, Koźle 1975 (Rec. „Sobótka” 1976, z. 3). T. Minczakiewicz, *Stosunki społeczne na Śląsku Opolskim w latach 1922—1933*, Wrocław 1976. (Rec. „Sobótka”, 1977, z. 1). F. Serafin, *Wieś śląska w latach międzywojennych 1929—1939*, Katowice 1977. (Zarys węzłowych problemów gospodarczych, społecznych i politycznych wsi śląskiej w ostatnim 10-leciu okresu międzywojennego). L. Aleksa, *Inteligencja Śląska*, Katowice 1975. (Rec. „Sobótka” 1976, z. 3). J. K. Harasimowicz, *Katolicka doktryna społeczna w świetle encyklik*, Warszawa 1976. (Wydawnictwo Towarzystwa Krzewienia Kultury Świeckiej). J. Stolarczyk, *Ewolucja społeczno-politycznej doktryny Kościoła katolickiego*, Kraków 1975. M. Żywczyński, *Szkice z dziejów radykalizmu chrześcijańskiego*, Warszawa 1976. *Prace badawcze i publikacje z zakresu socjologii w Polsce. Dział dokumentacji i informacji naukowej na rok 1972*, w oprac. pod kier. W. Kocyba-Kamińskiej, Wrocław 1975. (Wychodzi co roku). T. Musioł, *Nauczyciele w społecznym ruchu naukowym*, Opole 1975. (Rec. „Kwartalnik Opolski” 1977, z. 4). Ks. W. Piwowarski, *Religijność miejska w rejonie uprzemysłowionym*, Lublin 1977. M. Fazan, J. Kantyka, *Młodzież socjalistycznej ojczyźnie. Szkice z dziejów ruchu młodzieżowego w województwie katowickim*, Katowice 1976. *Górnośląskie Studia Socjologiczne* pod red. W. Mrozek, t. 12, Katowice 1977. (Zawiera dociekania poświęcone rodzinom, szczególnie robotniczym i wiejskim).

Kultura i sztuka

J. Basara, *Słownictwo polskich gwar Śląska na terenie Czechosłowacji*, Wrocław 1975, ss. 91 + 82 tabl. *Listy Lucjana Malinowskiego do Jarostawa Golia. Przyczynki do dziejów polsko-czeskich kontaktów naukowo-kulturalnych w drugiej połowie XIX w.*, oprac. S. Sochacka, Opole 1975, ss. 208. F. Pluta, *Język polski w okresie drugiej wojny świątowej*, Opole 1975, ss. 255. *Zabytki ludowej kultury na Śląsku i w Częstochowskim*, pod red. B. Bazieli-cha, Bytom 1975, ss. 233. *Co wiesz, to inna pieśń. Studia folklorystyczne* pod red. R. Górskiego i J. Krzyżanowskiego, Wrocław 1975. Artykuły dotyczą przeważnie śląskiego terenu. L. Bielaczek, *Milowe kamienie. Ze świata baśni i przeżyć byłego fornała tworkowskiego*. Do druku przygotował i przedmową opatrzył Z. Bednorz, Opole 1975, ss. 195. T. Musioł, *Nau- czyciele w społecznym ruchu naukowym na Śląsku*, Opole 1975, ss. 215. *Roz- prawy z dziejów oświaty*, pod red. J. Mięśca, Wrocław 1976, t. 19 zawiera m. i. C. z. Majorek, *Początki austriackiego systemu szkolnictwa ludowego w Galicji w latach 1772—1780*. (Rzutowało również na Ziemię Cieszyńską). B. Strzałka, *Godki i bojki śląskie*, Opole 1976, ss. 246. Cz. Mykita- Głenski, *Życie teatralne Opola. Od czasów najdawniejszych do współczes- ności*. Opole 1976, ss. 302. *Archeologia Polski*, t. 21 (1976), z. 2 pod red. J. Ko- walczyka zawiera m. i. artykuł W. Szafrąńskiego, *Znalezisko figurki Izdy jako wyraz możliwości penetracji chrześcijaństwa w głąb ziem polskich w III w. Vitelonis Perspectivae liber primus*, pod red. P. Czartoryskiego, Wrocław 1977. (Śląski przyrodnik z lat około 1230—1270) A. Fedorowicz, *Madonny na lwach. — Śląska sztuka średniowieczna*, Wrocław 1976. Tenże, *Fi- gury apostołów z kościoła Marii Magdaleny we Wrocławiu*, Wrocław 1976. Ten- że, *Malarstwo XIV i początku XV w. Wrocław 1976*. M. Przyłęcki, *Podsta- wowe wiadomości o zabytkach architektury i założeniach urbanistycznych na Dolnym Śląsku*, Wrocław 1976. E. Kopiccki, *Katalog podstawowych typów monet i banknotów Polski oraz ziem historycznie z Polską związanych*, tom 1, cz. 2: *Średniowiecze: Monety pomorskie, śląskie, mazowieckie i krzyżackie*, Warszawa 1974. T. Chrzanowski, *Głogówek*, Wrocław 1977. *Kultura arty- styczna renesansu na Śląsku w dobie Piastów*, Opole 1975. (Rec. „Sobótka” 1976, z. 3). T. Ulewicz, *Wśród impresorów krakowskich doby renesansu*, Kraków 1977. (Zawiera 7 odrębnych rozpraw: 1. O włoskich powiązaniach doby inkuna- bułów z drukarstwem krakowskim, 2. O najstarszej drukowanej książce pol- skiej, 3. O ówczesnej reklamie wydawniczej, 4. O walce o polszczyznę, 5. O edytorstwie Jana Januszowskiego, 6. O projektach ortografii polskiej, 7. O krytycznej ocenie obchodzonego w 1974 r. 500-lecia łocznym krakowskich.). A. Gładysz, *Kultura środowisk wielkoprzemysłowych Katowice 1975*. (Rec. w „Zaranie Śląskie” 1977, z. 1). J. Grabowski, *Sztuka ludowa*, Warszawa 1977. H. Borek, U. Szumska, *Nazwiska mieszkańców Bytomia od końca XVI wieku do roku 1740*, Warszawa 1976. (Rec. „Sobótka” 1976, z. 3). Simo- nides, *Współczesny folklor słowny dzieci i nastolatków*, Opole—Wrocław— Warszawa 1976. M. Gładyszowa, *Górnośląskie budownictwo ludowe*, Wro- cław 1977. O. Czerner, *Rynek wrocławski*, Wrocław 1977. *Pięćdziesiąt lat Teatru Śląskiego im. Stanisława Wyspiańskiego w Katowicach*, pod red. J. Bła- : za i in., Katowice 1976. M. Burbianka, *Z dziejów drukarstwa śląskiego w XVI w.: Baumannowie i ich spadkobiercy*, Wrocław 1977. (Rec. „Sobótka” 1977, z. 3). A. Gruszecka-Nitschowa, *Cale życie nad przyrodą mowy polskiej. Kazimierz Nitsch i jego prace (1874—1958)*, Kraków 1977. J. Wró- biewski, *Roia polskiej książki w walce z germanizacją*, Wrocław 1977.

Ks. Franciszek Maroń